

Dag 1: EIER OG MYNDIGHET
v/ juristene Ann-Janette Hansen og Elin Riise

Tid	Tema	Beskrivelse
10:00	Introduksjon	Velkommen. Presentasjon av deltakerne. Kursets overordnede mål. Gjennomgang av programmet. Praktiske avklaringer.
10:15	Innblikk i dagens tema	Likheter og forskjeller mellom å forvalte eierskap til vann- og avløpsanlegg og å være forvaltningsmyndighet
10:30	Juridisk metode	Hvordan løse juridiske spørsmål, rettskildelære
	FORHOLDET MELLOM ANLEGGSEIER/LEVERANDØR OG ABONNENT	Læringsmål: Hvilke krav stilles til anleggseiere/leverandører av vann- og avløpstjenester og hvilke krav kan anleggseiere stille til abonnentene
11.00	Plikt for den som eier vannverk og avløpsanlegg og som leverer vann- og avløpstjenester Plikt for abonnentene	Krav etter lov og forskrift Abonnementsvilkår
	FORVALTNINGSRETT	Læringsmål: Forstå rammene for kommunal myndighetsutøvelse
11:30	Alminnelig forvaltningsrett	Kravet til hjemmel for å utøve myndighet Kompetansereglene
12.00	<i>LUNSJ</i>	
13.00	Forvaltningslovens saksbehandlingsregler	Forvaltningsloven; oppbygging, enkeltvedtak, partsbegrepet, habilitet, veiledningsplikt, saksbehandlingstid, taushetsplikt mv., forberedelse til, gjennomføring av klage på og omgjøring av enkeltvedtak
	ÅPENHET, INNSYN OG INFORMASJON	Læringsmål: Forstå hvordan man skal behandle informasjonen man får tilgang til gjennom arbeidet i kommunen
14.00	Rett til innsyn i kommunens dokumenter og journaler	Kommuneloven og offentlighetsloven
15.30	OPPGAVE	
16:00	OPPSUMMERING AV DAGEN	Mulighet for å stille spørsmål

Dag 2: RETTIGHETER I GRUNNEN, OPPARBEIDELSESPLIKT, UTBYGGINGSAVTALER OG TILKNYTNINGSPLIKT

v/ juristene Ann-Janette Hansen og Elin Riise

Tid	Tema	Beskrivelse
8:00	Introduksjon	Avklaringer siden forrige samling. Målet for dagens tema. Innledende spørsmål og forventede resultater. Gjennomgang av kursprogram og praktiske forhold.
	RETTIGHETER I GRUNNEN	Læringsmål: Oversikt over hvilke rettigheter og tillatelser som må på plass for å legge ledninger i grunnen
9:15	Rett til å ha ledninger i privat grunn	Servitutter, hevd og ekspropriasjon. Byggetillatelse. Jordskifte. Avtale eller ekspropriasjon
10:30	PAUSE	
	TILKNYTNINGSPLIKT OG OPPARBEIDELSESPLIKT	Læringsmål: Innsikt i privates plikt til å etablere vann- og avløpsanlegg
10.45	Grunneiers tilknytningsplikt	Plan- og bygningsloven kapittel 27 (og forurensningsloven § 23)
11:30	LUNSJ	
12:30	Utbyggers opparbeidelsesplikt og utbyggingsavtaler	Plan- og bygningsloven kapittel 18 og 17
14:00	Vann, avløp og overvann skal være sikret	Plan- og bygningsloven kapittel 27 Samordningsplikten i pbl. § 21-5 og ses i helhetlig sammenheng etter forurensningsloven § 11
	CASE	
16:00	Oppsummering av dagen	Mulighet for å stille spørsmål

Dag 3: FORSYNING AV VANN OG HÅNDTERING AV AVLØP

v/ juristene Ann-Janette Hansen og Elin Riise

Tid	Tema	Beskrivelse
8:00	Introduksjon	Oppsummering av gårsdagen. Målet for dagens tema. Innledende spørsmål og forventede resultater. Gjennomgang av kursprogram og praktiske forhold.
	OVERVANN	Læringsmål: Innsikt i regelverket for kommunens ansvar og muligheter for å håndtere overvann
08:15	Ansvar som anleggseier, tiltakshaver, nabo og plan- og bygningsmyndighet Kommunens virkemidler Finansiering av overvannstiltak	Forurensingsloven, vannressursloven, granelova, plan- og bygningsloven og anleggseiers abonnementsvilkår Miljøkommune.no
10:00	PAUSE	
	FORSYNING AV DRIKKEVANN	
10:15	Uttak av vann til vannforsyning	Rett til uttak av vann, krav om konsesjon og sikring av vann kilden
	Kommunens ansvar for å sikre innbyggernes forsyning av drikkevann	Ansvar som byggesaksmyndighet og ansvar for miljørettet helsevern
	Drikkevannsforskriften	Ansvar for vannkvaliteten
12:00	LUNSJ	
	KOMMUNENS ANSVAR FOR SLOKKEVANN	
13:00	Kommunens ansvar ved ny bebyggelse og i etablerte områder	Kommunens ansvar som byggesaksmyndighet og brannvernmyndighet
	FORURENSNING FRA AVLØPSANLEGG	
13:30	Kommunens ansvar for utslipp fra avløpsanlegg	Kommunen som forurensningsmyndighet for utslipp fra avløpsanlegg
14:15	PAUSE	
14:30	Utslipp fra kommunale anlegg	Forurensningsforskriften kapittel 13 og 14 og utslippstillatelse
14:45	Påslipp til kommunale anlegg	Forurensningsforskriften kapittel 15 og 15A
15:00	AVSLUTNING	Oppsummering av hele kurset. Drøfting/besvarelse av alle spørsmål. Tilbakeblikk og videre arbeid. Introduksjon av evalueringsskjema.